

ULUG'BEK XAZINASI*Sultonmuratov Davlatbek**Toshkent axborot texnologiyalari universiteti, Urganch filiali*

Annotatsiya: Ushbu maqolada, buyuk astronom va olim Ulug'bekning ilmiy merosi va uning tarixiy ahamiyati tahlil qilinadi. Maqola Ulug'bekning Samarqanddagi ilmiy markazi, uning astronomiya sohasidagi kashfiyotlari, matematik tahlillari va "Zij-i-Sultoni" jadvali haqida ma'lumot beradi. Maqolada Ulug'bek Xazinasi tarkibidagi asarlar va bu ilmiy yodgorliklarning zamonaviy ilm-fan uchun ahamiyati muhokama qilinadi. Ulug'bekning ilmiy izlanishlari va yondashuvi bugungi kunda ham o'rganilmoqda va rivojlanishning yangi ufqlarini ochmoqda.

Kalit so'zlar: Ulug'bek, Xazina, astronomiya, Zij-i-Sultoni, ilm-fan, ilmiy meros, matematika, tarixiy ahamiyat, astronomik jadval, Samarkand, ilmiy markaz, kashfiyotlar, yulduzlar.

Kirish

Ulug'bek Xazinasi – O'zbek tarixida, ayniqsa, ilm-fan va madaniyat rivojida alohida o'rin tutgan buyuk olim, Astronomiya va matematikada dunyoga tanilgan, Amir Temurning nabirasi, Ulug'bekning ilmiy merosini ifodalaydigan muhim yodgorliklardan biridir. Ulug'bek o'z davrida faqatgina buyuk hukmdor sifatida emas, balki ilm-fan sohasida o'zgacha muvaffaqiyatlar ko'rsatgan olim sifatida ham tarixda iz qoldirdi. Ulug'bekning astronomiyaga qo'shgan hissasi, uning ilmiy izlanishlarida o'ziga xos usullar va metodlarni qo'llashi, o'z davrida kashf etilgan xazinani shakllantirgan va keyinchalik bu meros, asosan, zamonaviy astronomiya va matematika fani uchun katta ahamiyatga ega bo'ldi.

Ulug'bek Xazinasi: Tarixiy Asoslar

Ulug'bek Xazinasi deb ataladigan ilmiy merosni kashf etish va saqlash ko'plab tarixchilarning yodda tutgan bir davr hisoblanadi. Ushbu xazinada nafaqat astronomik jadval va xaritalar, balki uning ilmiy ishlari va tarixiy tahlilini yorituvchi muhim asarlar ham jamlangan. Ulug'bekning ilmiy markazi Samarqandda joylashgan bo'lib, bu yerda o'rganilgan astral ilm, matematikadagi yangi metodlar va ko'plab ixtirolar zamonasi uchun katta yangiliklar kiritdi.

Xazinaga kirgan ilmiy ishlar orasida "Zij-i-Sultoni" nomli astronomik jadval, Ulug'bek tomonidan ishlab chiqilgan yulduzlar xaritasi, astronomik va matematik nazariyalar, shuningdek, zamonaviy ilm-fan uchun katta ahamiyatga ega bo'lgan metodologiyalar va kashfiyotlar mavjud edi.

Ulug'bekning Ilmiy Yondashuvi

Ulug'bek o'z ilmiy faoliyatida alohida metodologiyaga ega bo'lgan. U astronomiyani matematikadan ajratib ko'rmasdan, ularni birlashtirgan. Ulug'bek Xazinasining eng katta yutuqlaridan biri shundaki, u o'z zamonasi uchun nisbatan aniq va ishonchli astronomik jadvallarni yaratishga muvaffaq bo'ldi.

Ulug'bekning qalamiga mansub bo'lgan "Zij-i-Sultoni" jadvali o'rta asrlar Astronomiyasida yangi qadam bo'lib, unda yulduzlar, planetalar, Quyosh va Oy harakati haqida batafsil

ma'lumotlar berilgan. Ulug'bek Xazinasi faqatgina ilmiy yondashuv bilan chegaralanib qolmaydi, balki matematika va astronomiyaning kashfiyotlari orqali uning texnologik va amaliy qo'llanishlari ham o'zgacha o'rinda turadi.

Xazinaga Kirgan Asarlar

Ulug'bek Xazinasi tarkibiga kirgan asarlarda ko'plab nazariy va amaliy ishlanmalar mavjud. Shulardan biri, "Zij-i-Sultoni" jadvali, zamonasi uchun astronomiya sohasidagi eng aniq hisob-kitoblarni taqdim etgan va bu jadvaldan ko'plab ilmiy markazlar va olimlar foydalangan. Bu jadvalda yulduzlarning to'g'ri o'lchamlari, ularning pozitsiyalari va harakatlari ko'rsatilgan edi.

Bundan tashqari, Ulug'bek o'z xazinasi tarkibida matematik tahlillarni o'z ichiga olgan asarlar ham yaratgan. Bu asarlar ilmiy izlanishlar va tajriba asosida o'zgacha metodlarni ishlab chiqishga yordam bergan. Ulug'bekning astronomiyaga qo'shgan hissasi, uning zamonasi uchun yangi ilmiy paradigmalarni yaratgan.

Xulosa

Ulug'bek Xazinasi faqatgina tarixiy ahamiyatga ega bo'libgina qolmay, balki bugungi kunda ham ilm-fan va texnologiyaning rivojlanishiga katta ta'sir ko'rsatdi. Ulug'bekning ilmiy faoliyati va uning qoldirgan merosi asrlar davomida o'rganilmoqda va o'rganiladi.

Ulug'bek Xazinasi nafaqat astronomiya va matematika, balki ilmiy izlanishlar va texnologiyaning rivojlanishida muhim asoslardan biri hisoblanadi. Uning merosi bizga faqatgina ilmiy bilimlarni emas, balki ilmiy yondashuv va metodologiyalarning ham o'rgatadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

- 1.Barbieri, S. (2010). Ulug'bek and His Astronomical Achievements. Cambridge University Press.
- 2.Kasimov, A. (2003). History of the Ulugbek Observatory. Tashkent: Academy of Sciences of Uzbekistan.
- 3.Yuldashev, M. (2015). Ulug'bek: The Star of the East. Samarkand State University Press.
- 4.Suleimanov, M. (2008). Mathematics and Astronomy in the Age of Ulug'bek. Tashkent: Ilm Publishing House.
- 5.Shakhmatov, A. (2007). The Ulugbek Legacy: Astronomical Contributions to the Modern Science. Moscow: Science Publishers.

